

Aile Hekimleri için

Romatolojik

Hastalıklara Genel Yaklaşım

Editörler

Orhan KÜÇÜKŞAHİN
Mustafa Mahir ÜLGÜ

©2023 Aile Hekimleri için Romatolojik Hastalıklara Genel Yaklaşım

ISBN: 978-625-6429-46-8

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Editörler

Prof. Dr. Orhan KÜÇÜKŞAHİN

Doç. Dr. Mustafa Mahir ÜLGÜ

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Proje Koordinatörü

Meryem YAVUZ

(MediHealth Academy)

Grafik-Tasarım

Fatih Şamil ULUDAĞ

Furkan Selçuk AYDOĞDU

(MediHealth Academy)

Baskı-Cilt

Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağ. San. Tic. A.Ş.

1250 Cadde No: 25 Ostim OSB Yenimahalle / Ankara

Sertifika No: 46821

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05-15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

İçindekiler

Bölümler.....	i
Yazarlar.....	iii
Önsöz.....	v

BÖLÜMLER

1. Bölüm	Romatolojik Hastalıkların Yönetiminde Aile Hekimliğinin Rolü	1
2. Bölüm	Artritlere Yaklaşım ve Birinci Basamakta Artrit Yönetimi	7
3. Bölüm	Bel Ağrısına Yaklaşım ve Birinci Basamakta İnflamatuvar Bel Ağrısı Yönetimi	13
4. Bölüm	Birinci Basamakta Kas-İskelet Sistemi Muayenesi	17
5. Bölüm	Birinci Basamakta Kas Ağrısı (Miyalji) Yönetimi.....	25
6. Bölüm	Romatolojik Hastalıklarda Laboratuvar Tetkikleri.....	33
7. Bölüm	Romatolojik Hastalıklarda Görüntüleme Yöntemleri.....	41
8. Bölüm	Birinci Basamakta Romatoid Artrit Tanı, Tedavi Yöntemi ve İzlemi	45
9. Bölüm	Ailevi Akdeniz Ateşi Birinci Basamakta Tanı Tedavi Yöntemi ve İzlemi	51
10. Bölüm	Gut Hastalığı Tanı ve Tedavisi.....	63
11. Bölüm	Bağ Doku Hastalıkları Birinci Basamakta Tanı, Tedavi ve İzlem	69
12. Bölüm	Vaskülitlerde Tanı, Tedavi Yöntemi ve İzlem.....	79
13. Bölüm	Osteoartrit.....	91
14. Bölüm	Septik Artrit.....	99
15. Bölüm	Birinci Basamakta Non-steroidal Antiinflamatuvar İlaçların Önemi ve Yönetimi.....	107
16. Bölüm	Birinci Basamakta Hastalık Modifiye Edici Ajanların (DMARD) Önemi ve Yönetimi	121
17. Bölüm	Birinci Basamakta Biyolojik İlaçların Önemi ve Yönetimi.....	125
18. Bölüm	Romatolojik Hastalıklarda Rapor ve Reçete Yazılmasında Aile Hekiminin Rolü	135
	Dizin	143

Yazarlar

Almet İLBAY

Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, Ankara

Alper DOĞANCI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, Sivas

Ebru ATALAR

Ankara Bilkent Şehir Hastanesi, Romatoloji Kliniği, Ankara

Elif UZUN ATA

Ankara Bilkent Şehir Hastanesi, Radyoloji Kliniği, Ankara

Emine USLU YURTERİ

Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, Ankara

Emrah KOÇ

Adana Şehir Hastanesi, Romatoloji Kliniği, Adana

Fatih ALBAYRAK

Dr. Ersin Arslan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Romatoloji Kliniği, Gaziantep

Gökay DURSUN

Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, Ankara

Gökçe KENAR ARTIN

Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, İzmir

Gökhan AYIK

Yüksek İhtisas Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, Ankara

Hasan Murat ALBAYRAK

Kirazlık Aile Sağlığı Merkezi, Aile Hekimliği Kliniği, Samsun

Hatice Ecem KONAK

Ankara Bilkent Şehir Hastanesi, Romatoloji Kliniği, Ankara

Mete KARA

İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Romatoloji Kliniği, İzmir

Mete PEKDİKER

Mustafa Kemal Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, Hatay

Mustafa Mahir ÜLGÜ

T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, Ankara

Müçteba ENES YAYLA

Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, Ankara

Naim ATA

T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bilgi Sistemleri Daire Başkanı, Ankara

Nilgün Göveç GIYNAŞ

Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, Ankara

Nurhan GÜVEN

Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, Ankara

Sancar BAKIRCIOĞLU

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, Ankara

Saygın KAMACI

Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, Ankara

Serdar Can GÜVEN

Ankara Bilkent Şehir Hastanesi, Romatoloji Kliniği, Ankara

Serdar SEZER

Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı, Ankara

Sevilay BATIBAY

Göztepe Prof. Dr. Süleyman Yalçın Şehir Hastanesi, Romatoloji Kliniği, İstanbul

Şuayip BİRİNCİ

T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bakan Yardımcılığı, Ankara

Yusuf Kenan ALBAYRAK

6 no'lu Aile Sağlığı Merkezi, Aile Hekimliği Kliniği, Hatay

Önsöz

Romatolojik hastalıklar; başta kas-iskelet sistemimiz olmak üzere vücudumuzun birçok sistem ve organlarını etkileyen hastalıklardır. Bu hastalıklar toplumda hemen her yaşta ve sık olarak görülmektedir. Yaşlı nüfusun artması nedeniyle romatolojik hastalıkların prevalansı da giderek artacaktır. Sık görülmeleri yanında, romatolojik hastalıkların yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkileri olduğu da birçok çalışmayla gösterilmiştir. Dolayısıyla Aile Hekimliği pratiğinde romatolojik hastalıklar sıklıkla görülmekte ve hastalar akut olsun kronik olsun tüm romatolojik rahatsızlıkları için birinci basamak sağlık hizmeti sunan Aile Sağlığı Merkezleri'ne başvurmaktadırlar. Biz de bu kitapta romatolojik hastalıkların birinci basamakta yönetimini tüm yönleriyle ele almayı amaçladık. Bu kitabın tüm aile hekimlerine ve tıp fakültesi öğrencilerine çok faydalı olacağı inancındayım.

"**Birinci Basamakta Romatolojik Hastalıkların Yönetimi**" isimli bu kitap için yazılarıyla bu kitaba katkı sunan tüm kıymetli akademisyen ve uzman hekimlerimize çok teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Orhan KÜÇÜKŞAHİN
Ankara, 2023

Romatolojik Hastalıkların Yönetiminde Aile Hekimliğinin Rolü

Şuayip BİRİNCİ, Mustafa Mahir ÜLGÜ

GİRİŞ

Ülkemizde ‘Sağlıkta Dönüşüm Programı’ ile Düzce ilinde pilot olarak başlayan ve 2010 yılında tüm yurt genelinde uygulanmaya başlanan aile hekimliği uygulaması ile bireylerin sağlık hizmetine en kolay şekilde ulaşması ve sağlık hizmetinin kaliteli bir şekilde verilmesi amaçlanmıştır. Aile hekimliği uygulaması, koruyucu sağlık hizmetleri ile toplumun hastalık yükünü azaltarak ikinci ve üçüncü basamak hizmetlerinin daha etkin ve daha kaliteli bir şekilde verilmesini sağlamıştır. Birinci basamak hizmetleri ile ikinci ve üçüncü basamakta yığılmalar engellenerek bu basamaklara gerçekten ihtiyacı olan hastaların hizmetleri verimli bir şekilde kullanmaları sağlanmıştır.

Aile hekimi kişinin ve ailesinin yaşam koşullarını, sosyal ve sağlık sorunlarını yakından bilen koruyucu ve iyileştirici sağlık hizmetini bütüncül yaklaşım ile birlikte götüren kişidir. Bireylerin aile hekimliğine koruyucu bir basamak olmaktan ziyade reçete tekrarı amacıyla başvurmaları verilen hizmetlerin çoğu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını gösterir.

Kronik hastalıklar, kişilerin yaşam kalitesini önemli ölçüde etkileyen, genellikle komplike bir sürece sahip, sürekli ve düzenli tedavi, bakım ve takip gerektiren uzun süreli sağlık problemleridir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından bulaşıcı olmayan hastalıklar olarak da ifade edilen kronik hastalıklar, dünya genelinde mortalite ve morbiditenin önemli sebeplerinden biridir. Dünyada ve ülkemizde yaşam süresinin uzaması ile bu sağlık sorunlarının görülme oranı sürekli artmakta ve toplumların sağlık sisteminde de geleceğe dönük tehdit oluşturmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde kronik hastalıklara yönelik sağlık bakımı; daha çok ikinci ve üçüncü basamak sağlık merkezlerinde, çoğunlukla akut ve acil bakım şeklinde hizmetleri içermektedir. Bu durum, ekonomik açıdan iş yükünü ve maliyeti arttırmaktadır. Bu nedenle kronik hastalıkların birinci basamağa entegre edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Kronik hastalıkların birçoğu üst merkezlerde tanı konmakta ve takip edilmektedir. Dolayısıyla hastalarda geç tanı konması ve komplikasyonların ortaya çıkması sebebi ile hem sağlık hizmetlerinin yükü artmakta hem de hastaların yaşam kalitesi bozulmaktadır. Bu nedenle birinci basamakta aile hekimlerinin kronik hastalık yönetimleri önem kazanmaktadır.

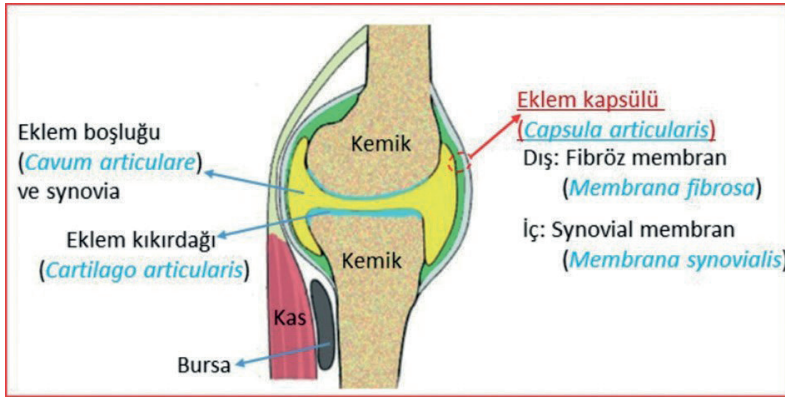
Günümüzde kronik hastalıklar bütün dünyada yaygınlaşmaktadır. Kronik hastalıklar içinde romatolojik hastalıkların tedavi edilebilir ve komplikasyonları engellenebilir olması ile önemli bir yer tutmaktadır. Sağlık hizmeti ihtiyaçlarının hızla artması, romatolojik hastalıkların gibi kronik hastalıkların tarama ve takiplerini zor duruma sokmaktadır. Hastalar yeterli bakımı alamadıkları için hem sağlıkları bozulmakta hem de geç tanı ve kontrolsüz bakım, komplikasyonların görülmesine yol açmaktadır. Erken tanı ve düzenli takipler için en uygun hizmet birinci basamakta sağlanmaktadır. Birinci basamak

Artritlere Yaklaşım ve Birinci Basamakta Artrit Yönetimi

Alper DOĞANCI, Naim ATA

GİRİŞ

Eklemler, iki ya da daha fazla kemiğin bir araya gelerek oluşturduğu yapılardır. Aslında eklemler; kı- kırdağ, subkondral kemik, kaspül, sinovyum, kaslar, bağlar, tendonlar, menisküsler ve bursalardan oluşan bir organ olarak kabul edilmelidir (**Şekil 1**).

Şekil 1. Eklem yapısı

Eklemler sayesinde kontrollü hareket yapmak mümkün olur. Yapılan hareketin stabilitesi eklem yüzeylerinin şekil ve uyumuna, eklemi kateden kaslar, tendonlar, bağlar ve kapsülün bütünlüğüne ve eklem içi negatif basınca bağlıdır.

Yapısal özelliklerine göre eklemler sinovyal (oynar), fibröz (oynamaz) ve kartilaginöz (yarı-oynar) olarak sınıflandırılır.

Eklem ağrısı, eklemi oluşturan intra-artiküler (eklem içi) ya da periartiküler (eklem çevresi) dokulardan köken alan ağrılardır. Bir veya birden çok eklemde aynı anda ortaya çıkabilir. Ağrıya, efüzyona bağlı şişme (sinovit), kızarıklık, ısı artışı, hassasiyet, tutukluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, güçsüzlük ve fonksiyon kaybı eşlik edebilir. Ama en önemlisi artralji ile artritini ayırımı yapılmalıdır. Dejeneratif patolojilere de ılımlı bir sinovitin eşlik edebileceği unutulmamalıdır.

Artiküler ağrılar, yaygındır ve derinde hissedilir. Diffüz şişlik görülebilir. Periartiküler ağrılar lokaldır ve lokal şişlik görülür. Sadece bir eklemde ağrı varlığı monoartralji, 2-4 arası eklemde ağrı varlığı oligoartralji, 5 veya daha fazla eklemde ağrı varlığı poliartralji adını alır. Bazen yansıyan ağrılar da eklem ağrısı olarak ortaya çıkabilir. Bu nedenle ağrının nereden kaynaklandığı iyi araştırılmalıdır.

Gelişmiş ülkelerdeki işe gidememenin en önemli ikinci nedeni eklem ağrısıdır. Fiziksel ve ruhsal özürüllüğe, iş gücü kaybına ve yüksek sağlık harcamalarına neden olduğu için oldukça önemlidir.